

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0250

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Idem quoque decoctum virorum Gonorrhæam curat, si bis de die ejus cyathus bibatur, uti & illos, qui Nephritide laborant, perinæum vero inliniendum est eodem Limonis succo, & contritis carbonibus *funis mufarii*, seu fungi *Biobio* dicti, qui *Lycoperdi* species est, Chirurgis Bovista dicta:

Ejus cortex exficari potest, inque cistis fervari ad usum, hic enim aquæ incoctus cum patuxillo Cinnamon, Liqueritiæ, Cubebarum, & Cumini, optimum præbet gargarisma in tonsillis tumentibus & uvula prolapsa, immo licet os & fauces exulceratæ essent, si enim tepide hocce gargarisetur, optime depurat & cito exficcat ulcera, quod sæpius exploratum est.

Ad omnes hos usus medicos prima seu fusca species eligenda est, quæ rarior est binis aliis speciebus.

Tabula Centesima Vigesima Septima

Ramum exhibet *Haleci terrestris*,
Ubi per Litt. A ramulus albæ speciei denotatur.

CAPUT QUADRAGESIMUM QUARTUM.

Clypearia maritima. Kellor Laut.

HÆc arbor mixtam gerit formam ex ligno murenæ, libro quarto descripto, *Clypearia*, & Turio, potissimum vero ex *Morunga* compositam, quod ejus nomen denotat. Arbor crassitiem & altitudinem habet *Clypearia* vulgaris, ejus autem coma non ita ample extenditur. Huius lignum est album, molle, & inutile. Ramorum cortex ex cinereo & fusco variegatus est, rachidum vero viridis, in ramis ramuli alternati sunt & inordinati, mollibus ex geniculis provenientes: Hisce pinnae foliosæ per quatuor vel quinque paria opposita insident, quæ in inferioribus pinnis quinque gerunt foliorum paria, in superioribus octo, quæ vix digiti articulum longa sunt, minora digitum transversalem, superne obtusa, & subrotunda, quædam vero superius latiora sunt, melius illa Turii quam *Moringæ* referentia, nullis plerumque costis donata, glabra, & firma. Fructus sunt siliquæ longæ & tenues. In planis crescit litoribus in sinu Amboinensi, sed vix nota est.

Nomen. Latine *Clypearia maritima*. Malaice Kellor Laut, Amboinice Siælaut, & Aysielo.

Ufus. Nulli infervit usui, nisi quod ejus cortex loco saponis adhibeatur ad depurandas & eluendas vestes. Plura de hac arbore vide supra libro quarto in capite *Ligni Mureni* seu *Murini*.

Rumphius in *Adpendice* hæc adnotavit.

Adtendendum est, ne error committatur, quod Amboinenses hanc confundere soleant arborem cum ligno *Murino* seu *Aymalaha* supra libr. 4. descripto, ob foliorum similitudinem, sic quoque distinguenda hæc est a Kellor Goenong, seu *Clypearia rubra* supra descripta.

Het voornoemde decoctum van de schorffe en Lemon Swangigeneest ook de Gonorrhæa in de mannen, dagelyks tweemaal een kopje vol daar van gedronken, als mede die gene, die met 't Graveel gequeld zyn, dog het perinæum moet men smeeren met het zelve Lemoen-zap, en gewreven kolen van funis mufarius, of een fungus Biobio genaamt, zynde een zoorte van Boebenvist, by de Chirur-gyns Bovist genaamt.

De schorffe kan men drogen, en in bondeltjes bewaren tot gebruik, want dezelve in water gekookt, met een weinig Caneel, en Zoetbout, Cubeben, en Comyn, geeft een kostelyk gorgel-water in de geswolle amandelen, en 't vallen van den buyg, ja al ware mond en keel daar by verseerd, want lauww daar mede gegorgelt, zuivert en droogt baastig op, zynde meermaals goed bevonden.

Tot alle deze medicinale gebruiken moet men de eerste of bruyne zoorte verkiezen, dewelke weiniger te vinden is, dan de twee andere.

De hondert seven en twintigste Plaat

Vertoont een Tak van de Landt Haleky-Boom.

Alwaar door Lett. A een Takje van de witte zoort aange-wezen werd.

XLIV. HOOFDSTUK.

De Strandt Kellor-Boom.

DEzen boom draagt een gemengde fatsoen van het lignum murenæ, in het vierde boek beschreven, *Clypearia* en Turio, maar meest van Kellor, gelyk de gemeene naam mede brengt. De boom is in de dikte, en hoogte van de gewone *Clypearia*, dog breed de kruin haar zo verre niet uit. Het hout is wit, week, en ondeugend. De schorffe der takken is uit den grauwen en bruinen gemengt, aan de ryskens groen, aan de takken staan de telgen, of diunder takkens over dwers, en zonder order, op weke knien: Aan dezelve staan de blad-dragende ryskens, met vier of vyf paren, regt tegens malkander; aan de agterste steeltjes vyf, aan de voorste acht paren, deze zyn schaars een lid van een vinger lank, een pink breed, voor stomp en rond, dog zommige zyn voor breeder, dan agter, beter na die van Turio, dan Kellor gelykende, meest zonder ribben, glad, en styf. De vruchten zyn lange, dunne bouwen. Hy waft op vlakke stranden, in den Amboinschen Inham, dog is weiniger bekend.

Naam. In 't Latyn *Clypearia maritima*. Op Maleys Kellor Laut, op Amboins Siælaut, en Aysielo.

Gebruik. Hy dient tot niets, als dat men de schorffe gebruikt, in plaats van zeep, tot 't wasschen der klederen. Ziet hier van meer boven lib. 4. in 't Capittel van Lignum Murenæ of Murinum.

Rumphius heeft in het *Aanhangzel* dit 'er neergestelt.

Hier staat op te letten om geen abuys te begaan, dat de Amboinezen dezen boom vermengen met Lignum Murinum of Aymalaha boven lib. 4. beschreven, wegens de gelykheid der bladeren, zo moet men hem ook onderscheyden van Kellor Goenong of *Clypearia rubra*, hier boven beschreven.

